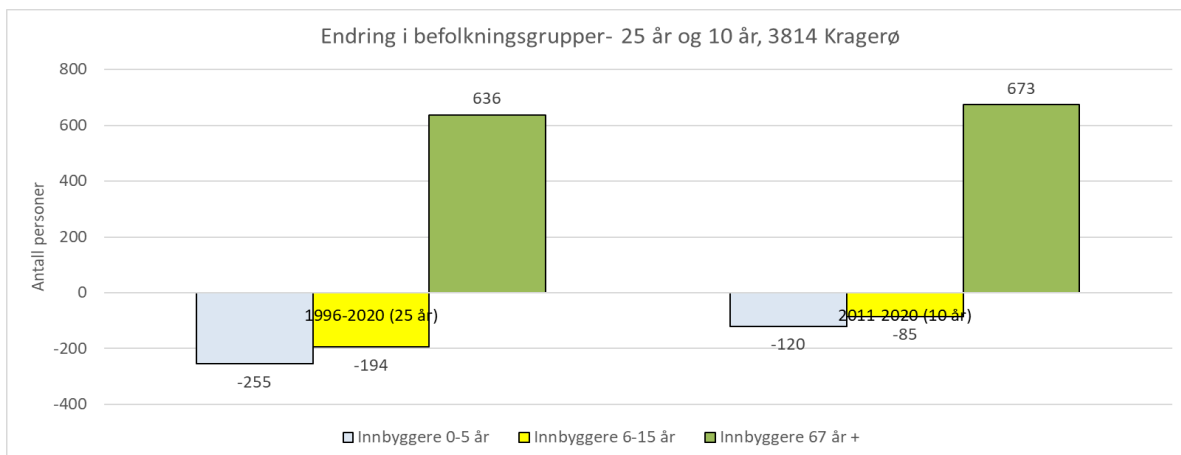
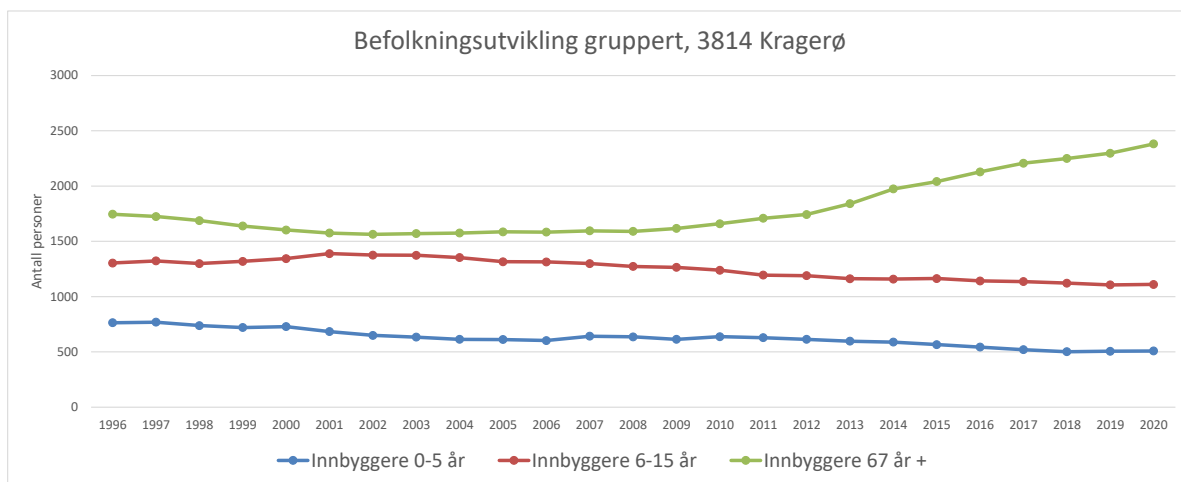

Vedlegg 1 – Utgiftsutjevning og enhetskostnader

Det har vært en langvarig utvikling i mange distriktskommuner over flere tiår med svak eller negativ befolkningsvekst, samt store endringer i befolknings sammensetning. Forventede endringer i demografi (befolknings sammensetning) og befolkningsnedgang i disse områdene gir utfordringer for både kommunesektoren, staten og privat sektor. I Kragerø er også utviklingen helt tydelig. Det blir flere eldre og færre yngre innbyggere. Etter 2010 har antall eldre økt mere enn tidligere. Eldrebølgen er ikke noe som kommer, den er her.

Befolkningen i Kragerø kommune var 10416 personer ved utgangen 2020. Aldringen i befolkning er et utviklingstrekk som vil fortsette, og antall personer under 16 år vil bli færre enn idag.

Befolkningssammensetning har betydning for utgiftsutjevningen av rammeoverføringen til kommunen.

Utgiftsutjevning

Endret befolkningssammensetning vil påvirke inntektene til Kragerø kommune og det bør også få konsekvenser for omfanget av hvilke kommunale tjenester Kragerø kommune må tilby. I

inntektsmodellen blir rammeoverføringen korrigert mot kommunens utgiftsnivå. Det er 24 kriterier som er grunnlaget for utgiftsutjevningen. De 24 kriteriene fremkommer i tabellen nedenfor:

		Beregning av utgiftsbehov - tillegg/trekk i kroner for år						2021	
		(utgiftsutjevnete tilskudd)						2021-prisnivå for årene 2021-2024	
				HELE LANDET		KRAGERØ		Bruk av folketall 1.7.2020	
Egen-definert kode	Nr					Utgifts-behovs-indeks		Pst.	Tillegg/ fradrag i utgiftsutj
		Vekt	Antall	Antall		utslag	innb	1000 kr	
1	1 0-1 år	0,0055	109 851	165	0,7747	-0,12 %	-70	-727	
1	2 2-5 år	0,1363	237 316	338	0,7345	-3,62 %	-2 038	-21 237	
1	3 6-15 år	0,2628	641 420	1 112	0,8941	-2,78 %	-1 567	-16 334	
1	4 16-22 år	0,0231	453 148	792	0,9014	-0,23 %	-128	-1 337	
3	5 23-66 år	0,1054	3 093 029	5 663	0,9443	-0,59 %	-331	-3 449	
2	6 67-79 år	0,0572	605 814	1 739	1,4804	2,75 %	1 548	16 130	
2	7 80-89 år	0,0781	188 542	505	1,3814	2,98 %	1 677	17 482	
2	8 over 90 år	0,0393	45 875	108	1,2142	0,84 %	474	4 940	
3	9 Basistillegg	0,0160	275	0,5984	1,1240	0,20 %	112	1 165	
3	10 Sone	0,0100	20 827 541	44 796	1,1093	0,11 %	62	641	
3	11 Nabo	0,0100	9 518 719	29 130	1,5783	0,58 %	326	3 394	
3	12 Landbrukskriterium	0,0021	1	0,0009	0,4740	-0,11 %	-62	-648	
3	13 Innvandrere 6-15 år ekskl Skandinavia	0,0070	51 419	131	1,3139	0,22 %	124	1 290	
3	14 Flyktninger uten integreringstilskudd	0,0082	155 865	261	0,8636	-0,11 %	-63	-656	
3	15 Dødlighet	0,0464	40 489	89	1,1337	0,62 %	349	3 640	
3	16 Bam 0-15 med enslige forsørgere	0,0167	113 292	241	1,0971	0,16 %	91	952	
3	17 Lavinntekt	0,0105	285 344	545	0,9850	-0,02 %	-9	-92	
3	18 Uføre 18-49 år	0,0063	115 718	310	1,3816	0,24 %	135	1 411	
3	19 Opphopningsindeks	0,0093	171	0,3330	1,0021	0,00 %	1	11	
3	20 Aleneboende 30 - 66 år	0,0189	488 624	1 034	1,0914	0,17 %	97	1 014	
3	21 PU over 16 år	0,0497	19 681	39	1,0220	0,11 %	62	641	
3	22 Ikke-gifte 67 år og over	0,0464	367 626	1 019	1,4295	1,99 %	1 122	11 698	
3	23 Bam 1 år uten kontantstøtte	0,0166	39 438	54	0,7029	-0,49 %	-278	-2 895	
3	24 Innbyggere med høyere utdanning	0,0182	1 452 561	2 186	0,7761	-0,41 %	-229	-2 391	
1 Kostnadsindeks		1,0000			1,02495	2,49 %	1 405	14 642	
(Tillegg/trekk kr pr innb.)					25,4094				
							Alle tall i 1000 kr		
2 Tillegg/trekk (omfordeling) for kommunen i 1000 kr							14 642		
3 Nto.virkn. statl/priv. skoler							-1 196		
4 Sum utgiftsutj. mm (2+3)							13 445		
Gjennomsnittlig beregnet utgiftsbehov i kr pr innbygger:							56 318		
1	Innbyggere 0-22 år							-39 635	
2	Innbyggere 23-66 år							15 725	
3	Innbyggere 67 år og over							38 552	
								14 642	

Den såkalte utgiftsutjevningen korrigerer et flatt rammetilskudd gitt pr innbygger uavhengig av alder. Hensikten med utgiftsutjevningen er for å få en mere rettferdig fordeling av rammetilskuddet mellom kommunene. Utgiftsbehovindeksen for de 24 indikatorene er grunnlaget for denne korrigeringen. Dette er beregnet sentralt og tar utgangspunkt i gjennomsnittskostnad for landet. Dersom det forventes en lavere kostnad enn gjennomsnittet er indeksen under 1 og motsatt når det forventes en høyere kostnad enn gjennomsnittet er indeksen over 1. Alle de 24 indikatorene vektet i tillegg ulikt.

Kriteriene er sortert i tre kategorier, men noen av kriteriene kan egentlig være i flere kategorier. Egen inndelingen av kriterier er en feilkilde, slik at fordelingen blir en indikasjon på denne fordelingen.

I tillegg til rammeoverføringen tilkommer skatt (inkl inntektskorrigering). Skatt og rammeoverføring skal dekke kommunens netto driftsutgifter til tjenesteproduksjon. Det er kommunestyret som prioriterer bruken av midlene gjennom budsjettvedtaket.

I beregningene nedenfor blir ressursprioriteringene vurderer opp mot utgiftsutjevningen. Dersom midlene hadde vært tildelt gjennom bruk av de samme tildelingskriteriene som rammeoverføringen kunne dette blitt slik:

	Flatt ramme- tilskudd	Utgifts- korrigering	korrigert rammetilskudd	Korrigert privatskole	Sum	Andel	Inntekt pr innbygger
Innbyggere 0-22 år	59 600	- 39 635	19 964	- 1 200	18 765	6,9 %	7 796
Innbyggere 23-66 år	140 222	15 725	155 947		155 947	57,4 %	27 538
Innbyggere 67 år og over	58 238	38 552	96 790		96 790	35,6 %	41 152
Brutto rammeoverføringen	258 059	14 642	272 701	- 1 200	271 501		26 051
<i>*Utgiftskorr gir en reduksjon på 3,5 mill.kr direkte på innbygger, men en økning på 19,2 mill.kr på andre kriterier</i>							

Utgiftsutjevningen til aldersgruppene 0-22 år og over 67 år er direkte mot antall innbyggere, mens for aldersgruppen 23-66 år består utgiftsutjevningen av antall innbyggere og øvrige kriterier. Utgiftsutjevningen gir mindre penger til gruppene 0-22 år fordi det er færre innbyggere i denne aldersgruppen enn gjennomsnittskommunen. For aldersgruppen over 67 år er det motsatt.

Dersom alle skatteinntektene ble fordelt etter denne fordelingen blir det slik:

	Rammeoverf.	Skatt fordelt*	Annet**	Totalt fordelt inntekt	Inntekt pr innbygger
Innbyggere 0-22 år	18 765	19 200	4 629	42 594	17 696
Innbyggere 23-66 år	155 947	159 565	38 474	353 985	62 508
Innbyggere 67 år og over	96 790	99 035	23 879	219 704	93 412
Sum	271 501	277 800	66 982	616 283	59 133
<i>*Fordeler skatt etter fordelt rammeoverføring</i>					
<i>** Inntektsutjevning, skjønn, distriktsmidler etc fordelt etter rammeoverføring</i>					

Inndekning av kostnader oppvekst

Kommunen har utgangspunktet et flatt innbyggertilskudd pr innbygger, men tilskuddet pr innbygger 0-22 år blir korrigert gjennom utgiftsutjevningen fordi Kragerø har færre innbyggere i denne aldersgruppen enn gjennomsnittet for landet. Eiendomsskatt og andre inntekter kommer i tillegg. Dersom en legger denne fordelingen til grunn og forutsetter at oppvekst dekker tjenestetilbudet til alle innenfor aldersgruppen 0-22 så er inntektene altfor lave til å dekke kostnadene:

	Oppvekst	Merknader
Netto budsjett 2021*	211 942	
Netto kost pr innbygger 0-22år	88 052	Bevilget
Beregnet pr innbygger	17 696	
Avvik	70 356	For lite inntekter
<i>*netto er eks egne inntekter. Dette må dekkes av sentrale inntekter</i>		

Utgifter til barn og unge er også innenfor kultur, men det inngår ikke i oppvekstbudsjettet. Oppvekst leverer også tjenester til personer over 22 år. Budsjettet er ikke korrigert for det.

Inntektsfordelingen over er en grov beregning. Inntektene omfatter kun rammeoverføringen, skatteinntekter kommer i tillegg. Kommunen må benytte ca 70% av alle skatteinntektene til oppvekst for å finansiere dette tjenestetilbudet. Det er urovekkende mye. Det blir viktig over tid å tilpasse tjenesteproduksjonen til befolkningssammensetningen. Dersom omstilling ikke utføres vil en egentlig omfordele midler fra aldersgrupper over 22 år (spesielt de over 67 år), som da blir nedprioritert til fordel for aldersgruppen under 22 år.

Prioritering mellom oppvekst og helse og omsorg (HO)

For å vurdere prioritering mellom oppvekst og HO må alle inntektene fordeles og vurderes i forhold til kostnadsnivået. Inntektene korrigeres for øvrige tjenesteområder, slik at resten av inntektene fordeles mellom HO og oppvekst slik:

Øvrige inntekter	
Rammetilskudd 23-66år	155 947
Skatt/annet	344 782
Andre inntekter	96 289
Delsum	597 018
Andre kostnader som må dekkes	
samfunn	104 492
støtte/utv/kom.dir	55 449
felles (netto)	89 940
Delsum	249 880
Til fordeling	347 137

Disse midlene fordeles på HO og oppvekst etter to ulike alternativer. Alternativ 1 fordeles flatt etter antall innbyggere og alternativ 2 fordeles ihht rammeoverføring til aldersgruppene som tilhører HO og oppvekst (hhv over 67 år og under 22 år). I tillegg til disse midlene kommer midler direkte fra rammeoverføringen tilhørende aldersgruppene over 67 år og under 22 år (hhv HO og oppvekst).

Alternativ 1	Rammeoverf.	Øvrige inntekter*	Sum fordelt	Budsjett	Avvik
Oppvekst (0-22år)	18 765	175 575	194 339	211 942	17 603
HO (67år og over)	96 790	171 563	268 353	250 750	- 17 603
	115 554	347 137	462 692	462 692	
<i>*Øvrige inntekter fordelt flatt etter antall innbyggere i respektive grupper</i>					
Alternativ 2	Rammeoverf.	Øvrige inntekter*	Sum fordelt	Budsjett	Avvik
Oppvekst (0-22år)	18 765	56 371	75 136	211 942	136 807
HO (67år og over)	96 790	290 766	387 556	250 750	- 136 807
	115 554	347 137	462 692	462 692	
<i>*Øvrige inntekter fordelt etter samme nøkkel som rammeoverføring</i>					

Begge alternativene tyder på at helse og omsorg har for lave rammer i forhold til fordeling av inntekter. Det understrekes at disse beregningene ikke er helt korrekte, men **illustrerer** at aldersgruppen 0-22 år er klart prioritert i budsjettet 2021. Spørsmålet blir om oppvekst er prioritert på bekostning av HO?

Andre fordelingsnøkler kan legges til grunn, men det vurderes ikke her. Dette er en utvikling som har skjedd og som gradvis skjer over tid i takt med endringene i befolkningssammensetningen. Utfordringene over tid er å tilpasse tjenesteproduksjon til de demografiske endringen slik at en unngår for store pukkelkostnader som begynner å bli synlig både for områdene barnehage og spesielt for område grunnskole.

Tilflytting

Tilflytting til kommunen gir økte inntekter da rammeoverføringen fra staten er basert på antall innbyggere. Når en tar hensyn til utgiftsutjevningen vil noen aldersgrupper gi mere inntekter enn andre grupper. Barn flytter ikke alene, men kommer med en familie. Alle nye innbyggere gir høyere rammeoverføringer til kommunen. Noen av familiemedlemmene vil også bidra med skatteinntekter og kompetanse, men det er det umulig å beregne effekten av. Tabellen nedenfor viser et inntektsbilde for ulike alternativer utfra dagens enhetsinntekt:

	Enhetsinntekt*	2 voksne under 67år og 2 barn under 22år	4 voksne under 67år	4 voksne over 67år
Innbyggere 0-22 år	7 796	15 592		
Innbyggere 23-66 år	27 538	55 076	110 151	
Innbyggere 67 år og over	41 152			164 608
Sum antatte inntekter		70 667	110 151	164 608
<i>* Rammeinntekter fordelt etter utgiftskorrigert rammeoverføring (eks skatt)</i>				
<i>* Basert på tall 2020 og befolkning pr 010120</i>				

Tallene er uten skatt, da Kragerø er en såkalt 80% skattekommune med en betydelige inntektsutjevning. Begrenset tilflytting endrer derfor ikke på skatten. I lyset av denne oversikten gir tilflytting av 4 voksne over 67 år størst uttelling for rammeoverføring. Friskheten på kort og lang sikt til tilflyttede personer over 67 år blir avgjørende for netto inntekter til kommunen over tid. Barnefamilier dekker ikke kostnadene kommunen har til oppvekst alene dersom det ikke kommer mange flere barnefamilier som forrykker hele utgiftsutjevningen. Beregningen viser at det er tilflytting av 4 voksne som vil gi størst netto økt inntekt til kommunen. Dette er en gruppe som

krever mindre kommunale tjenester dersom de er studenter og/eller personer i ordinært inntektsbringende arbeid.

Dersom utgiftsutjevningen i forhold til innbyggertall skulle gitt nøytrale utslag måtte befolkningsfordeling vært noe annerledes. På bakgrunn av tallene for 2020 måtte det bl.a vært en stor endring i befolkningssammensetningen.

	Innbygger pr 1.1.2020	Ideal på gj.snitt	Endring
Innbyggere 0-5 år	503	674	171
Innbyggere 6-15 år	1112	1244	132
Innbyggere 16-22 år	792	879	87
Innbyggere 23-66 år	5663	5995	332
Delsum	8070	8792	722
Innbyggere 67-79 år	1739	1175	-564
Innbyggere 80 år og over	613	455	-158
Delsum	2352	1630	-722
Sum	18492	19214	722

For å komme «ajour» med utgiftsutjevningen måtte det vært en massiv tilflytting av innbyggere i aldersgruppen 0-22 år. Siden barn ikke flytter alene måtte det også vært en økning i aldergruppen 23-66 år. Aldersgruppen over 67 år flytter ikke, de blir bare eldre, slik at en innbyggerreduksjon i denne gruppen vil ikke skje.

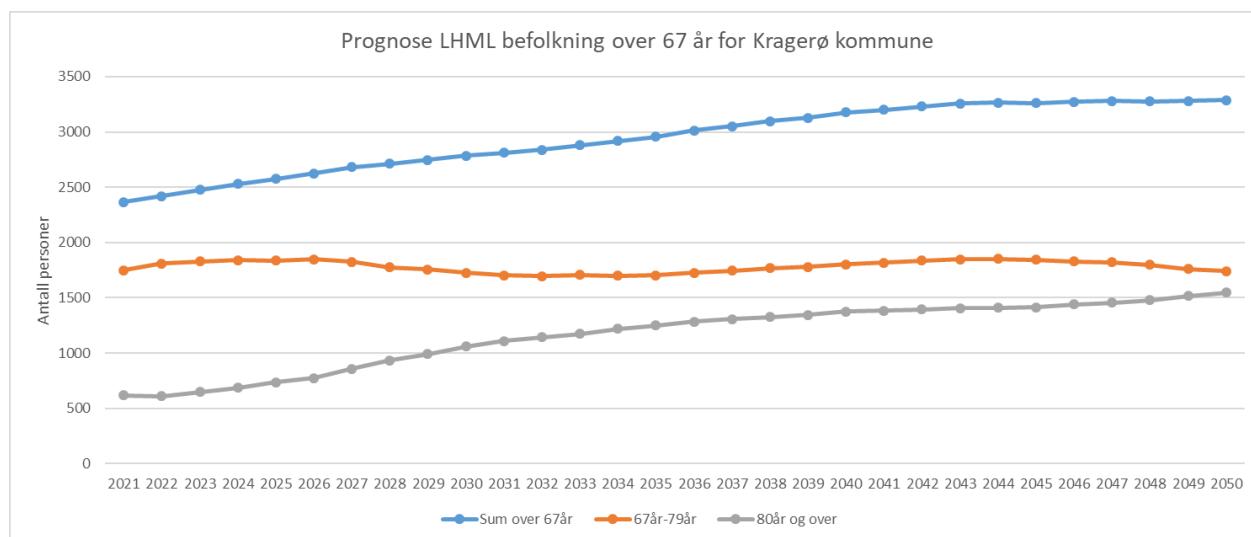
En må tilbake til 2009 for å finne et innbyggernivå på gruppen 6-15 år som gir et nøytralt utslag på utgiftsindeksen. Tilsvarende for innbyggergruppen 0-5 år må en helt tilbake til 2001. De nasjonale trendene for befolkningsendringer har pågått en stund og det er lite trolig av full barnehagedekning og overkapasitet i skoletilbudet vil snu denne trenden. Alle kommuner har jo både barnehager og skoler, samt at de fleste distriktskommuner har full barnehagedekning og overkapasitet i skoletilbudet siden den økonomiske omstillingen går sakte.

Vedlegg 2 – Demografiutfordringer pleie og omsorg

Befolkningsutvikling

Endret befolknings sammensetning vil påvirke hvilke tjenester Kragerø kommune må tilby. Det er aldersgruppene 0-5 år, 6-15 år og over 67 år som i størst grad påvirker omfanget av de kommunale tjenestene.

Befolkningsprognosen LHML (Lav fruktbarhet, Høy aldring, Middels flytting, Lav innvandring) er en realistisk befolkningsprognose for Kragerø kommune. Den viser en svak negativ befolkningsutvikling. Den svake nedgangen skyldes i stor grad liten forventet innvandring, middels flytting og negativt fødselsoverskudd. Det er forventet en befolkningsnedgang i yngre aldersgrupper, mens det blir en økning i eldre aldersgrupper. Den eldre befolkning er bofast, det er en forventet økt levealder, samt at det er en svak tendens til tilflytting av middelaldrende personer.

Den såkalte eldrebølgen er allerede kommet til Kragerø kommune, og en ser en vekst i aldersgruppen over 67 år allerede fra 2010. Det er gruppen over 80 år som vil få den største befolkningsveksten fremover.

	Prosentvis endring i forhold til 2021			Antall endring i forhold til 2021		
	2030	2040	2050	2030	2040	2050
Sum over 67 år	18 %	34 %	39 %	421	811	923
67 år-79 år	-1 %	3 %	-1 %	-22	52	-9
80 år og over	72 %	123 %	151 %	443	759	932

Kostraanalyse 2019

I forhold til kommunegruppe 11 er det teoretiske handlingsrommet negativt for pleie og omsorg. Det betyr at Kragerø gjennomfører pleie og omsorg 2,9 mill. kroner mere effektivt enn gjennomsnittet for kommunegruppe 11. Når en ser på sammenligningskommunene er det stor spredning i hvordan driften gjennomføres i forhold til Kragerø. Det er store ulikheter i driftsnivået blant

sammenligningskommunene, noe som gjør at sammenligning blir vanskelig. Forskjellene fremkommer på funksjon 254, som er et område med mange ulike målgrupper. Når det gjelder institusjon (funksjon 253) har Kragerø de laveste kostnadene, noe som klart henger sammen med lav dekningsgrad på sykehjemsplasser til fordel for fokus på hjemmebaserte tjenester. Dette er i tråd med den valgte strategien for pleie og omsorgstjenester i Kragerø kommune.

	Korrigerte brutto driftsutgifter per innbygger (253) Helse- og omsorgstjenester i institusjon	Korrigerte brutto driftsutgifter per innbygger (254) Helse- og omsorgstjenester til hjemmeboende
Kragerø	4 348	14 217
Bamble	6 593	14 252
Risør	7 304	13 447
Farsund	5 573	17 748
Røros	9 423	7 787
Porsgrunn	9 687	11 149
Kostragruppe 11	8 693	12 211

***) Graf er justert med utgiftsbehov*

Primærindikatoren korrigerte brutto driftsutgifter viser kommunens produksjonskostnader for funksjon 253 (institusjon). Sekundærindikatoren er tilsvarende korrigerte brutto driftsutgifter for

Strategi for fremtidens omsorgstjenester i Kragerø kommune

Hovedutvalg for helse- og omsorg vedtok den 23.1.2019 at det skulle utarbeides en Strategiplan for helse- og omsorgstjenestene, til erstatning for «Omsorgsplan 2020». Arbeidet med den nye planen er gjort av fagpersoner, ledere og tillitsvalgte innenfor sine respektive områder og ender ut med forslag til tiltak. Delplanene er som følger:

- Delplan for sykehjem og sykehjemsdrift
- Delplan for bemannede omsorgsboliger og øvrige hjemmebaserte tjenester
- Delplan for legetjenester
- Delplan for rehabilitering
- Delplan for psykisk helse og avhengighet
- Delplan for velferdsteknologi

Alle planer er behandlet i kommunestyret. Disse planene er sammenfattet i dette vedlegg, hvor de økonomiske sidene vektlegges. Kostnadsanslagene er høye. Gitt kommunens økonomiske situasjon må nok endel tiltak strekkes ut i tid og en må gjøre gode prioriteringer underveis.

De samlede behovene innenfor kommunalområdet er gitt etter faglig skjønn. Ambisjonene er ikke svært høye, spesielt tatt i betraktning at tjenestene må omstille for å møte utfordringene med et økende antall eldre over 80 som trenger tjenester. Samtidig peker også planen på noen utfordringer innenfor psykisk helse rusfeltet, desentralisert struktur i bemannede boliger og omstilling til lavterskeltilbud og hverdagsrehabilitering som de mest sentrale områdene i planen.

Sykehjem

Sykehjem er kommunehelsetjenestens høyeste omsorgsnivå og gir i dag tjenester til de med de mest komplekse medisinske tilstandene. Den valgte tjenesteprofilen i Kragerø kommune er slik at en har et lite sykehjem sett i forhold til antall personer over 80 år. Dekningsgraden er lav (få sykehjemsplasser) sammenlignet med andre kommuner. Planen påpeker at for å opprettholde

dagens dekningsgrad må antall sykehjemsplasser økes innen 2026. Dette begrunnes i at antall eldre over 80 år mer enn dobles frem mot 2040. Dette gir økte investeringskostnader og driftskostnader.

Bemannede omsorgsboliger og øvrige hjemmebaserte tjenester

I tråd med nasjonale føringer har Kragerø kommune en målsetting om at eldre og pleietrengende skal bo i eget hjem lengst mulig. Omfanget av tjenestetilbud både i omsorgsboliger og i hjemmetjenesten bygger opp under en slik målsetting.

Innenfor bemannede omsorgsboliger er det særlig 2 utfordringer som er fremtredende. I dag er det 12 lokasjoner med heldøgns drift, som er krevende både faglig og økonomisk. De faglige vurderingene er at en må se på muligheter for samlokalisering, med det formål å få større enheter. Et annet forhold er at mange av boligene er lite tilpasset dagens brukergruppe, og det er derfor behov for tilpasninger for å oppnå bedre funksjonalitet. Alternativet er nybygg.

Med en dobling av antall personer over 80 år vil behovet for hjemmebaserte tjenester øke. Denne delen av tjenesten vil også ha et særlig behov for omstilling og dreining av tjenester. Det vil være nødvendig å utvikle tjenestene i retning av mer lavterskeltilbud, hverdagsrehabilitering og bruk av velferdsteknologi. En slik dreining av tjenestene er særlig viktig med tanke på å utsette behov for tjenester på et høyere omsorgsnivå.

Legetjenester

Fastlegesituasjonen både nasjonalt og lokalt har vært og vil være krevende i tiden fremover. Stor arbeidsbelastning, lavere oppslutning om kommunale oppgaver som legevakt og tilsynsoppgaver, gjør det vanskelig å rekruttere nye leger til ledige praksiser. Kommunene må ofte finne lokale løsninger til store kostnader for å ha en forsvarlig legedekning. En må søke permanente løsninger.

I dag er kommuneoverlegeressursen tilsvarende 20%. Anbefalt ressurs for en kommune på Kragerø sin størrelse er 50% stilling. Både oppgavemessig og kontinuitetshensyn tilsier en økning i ressursbruk til kommuneoverlege. Covid19-pandemien har ytterligere aktualisert behovet for å styrke denne delen av den kommunale legetjenesten.

Rehabilitering

Forebyggende helsearbeid og rehabilitering blir særdeles viktig i årene som kommer, gitt den demografiske utviklingen med sterk økning i antall eldre og dermed et økt behov for helsetjenester. Å utvide og styrke lavterskeltilbud som dagtilbud, helsestasjonstilbud, ulike aktiviteter og dreie tjenestene mot aktiv deltagelse (fra passiv mottager av tjenester) og fokus på hverdagsaktiviteter, vil være sentral dreining av tjenestene. De tradisjonelle omsorgstjenestene må også dreie deler av tilbudet bort fra en mer passiv omsorgskultur mot en mer mestringsorientert omsorg.

Psykisk helse og avhengighet

Botilbud til personer med nedsatt boevne er et område som må styrkes. En bør også se på løsninger med flere boliger og en større grad av differensiering av botilbudet. For å få til en større grad av tilgjengelighet for brukerne og utvide lavterskeltilbudet, vil en finne nye lokaler som både kan være et aktivitetshus og kontorlokaler for AMT. I forhold til barn og unge i risikogrupper bør samarbeidet mellom Oppvekst, Samfunn og Helse og omsorg styrkes.

Velferdsteknologi

I de kommende år vil en måtte tilby velferdsteknologi som en tjeneste som vil være alternativ eller supplement til tradisjonelle omsorgstjenester. Nødvendig infrastruktur vil bli oppgradert i omsorgsboligene fremover. Innføring av velferdsteknologi inngår digitaliseringsprosjektet og prioriteres der.

Mulige økonomiske konsekvenser drift

Drift	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Nytt sykehjem						46	46	46	46	46
Styking bemanning hjemmebaserte tj.	5	10	15	19	19	19	19	19	19	19
Styking bemanning hjemmebaserte tj.					1	2	3	3	4	5
Ambulerende vaktmester	1	2	2	3	4					
Kommuneoverlege	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43
Etablere ALIS stilling		0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Øke legeresurs på sykehjem							1,2	1,2	1,2	1,2
Tilpliktingsoppgaver/veiledning	0,35	0,35	0,35	0,35	0,35	0,35	0,35	0,35	0,35	0,35
Livsglede	0,35	0,35	0,35	0,35	0,35	0,35	0,35	0,35	0,35	0,35
ergoterapi	0,5	1	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
hverdagsrehabilitering	0,5	1,5	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1
Koordinator frivilligheten		0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
Drifts aktivitetshus m/kontorer		0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Kommunepsykolog	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Miljøarbeidere	0,7	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
Sum	9,6	19,1	25,1	30,1	32,1	75,1	77,3	77,3	78,3	79,3
Beregnet økning renter/avdrag	0,2	1,1	1,9	4,8	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5
Sum inkl renter/avdrag	9,8	20,2	27,0	34,9	38,6	81,6	83,8	83,8	84,8	85,8
Demografi kostnader (LHML)	8,4	17,1	27,6	37,3	47,0	64,3	79,4	91,5	105,3	116,0

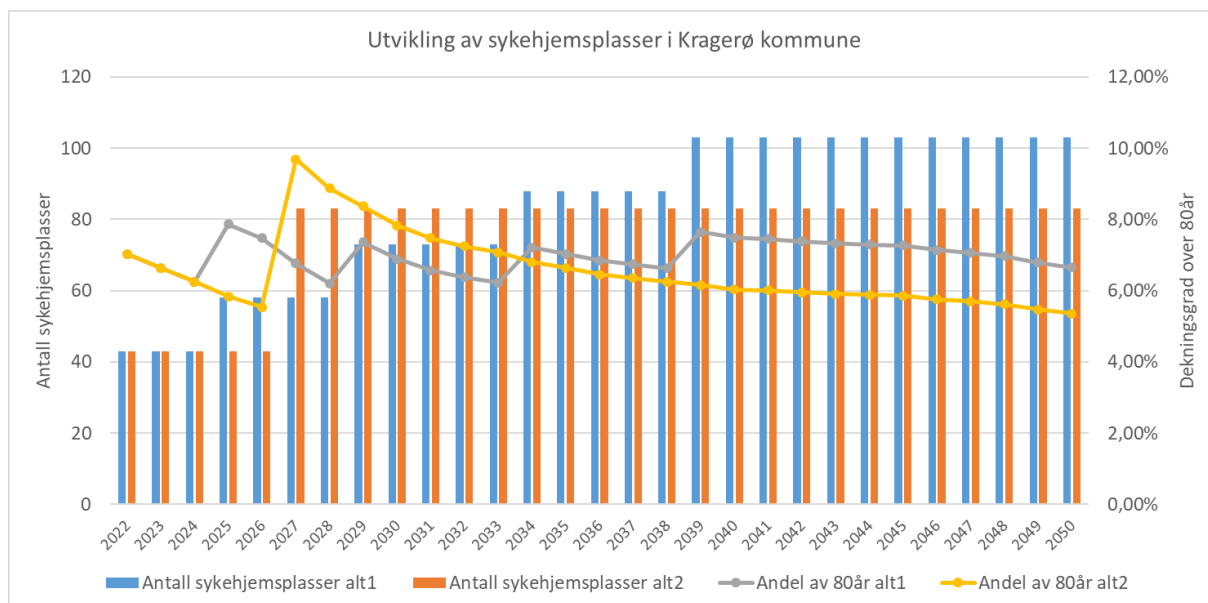
Alle kostnadsoverslag er hentet fra vedtatte delplaner, Økte driftsutgifter er primært knyttet til flere sykehjemsplasser og styrking av hjemmebaserte tjenester. Det er ingen tvil om at det vil bli økte kostnader på dette område, men nivået og utvikling kan bli noe annerledes enn prognosen tilsier. Når og hvordan antall sykehjemsplasser skal økes er en av de største usikkerhetsfaktorene.

Kostnadsøkning som fremkommer i delplanen er i tråd med utviklingen av de sentralt beregnede demografiske kostnadsprognosene.

Mulige økonomiske konsekvenser investering

Investering	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
1 Nytt sykehjem 40 plasser					60					
2 Rehabilitering og modernisering av 15 leiligheter		13	14							
2 Samlokalisering nybygg omsorgsleiligheter				82						
(blir noe frigjort?)										
5 Utrede/bygge 5-10 robuste omsorgsboliger		7,5								
5 Utrede/bygge boliger for heldøgnsomsorg			7,5	7,5						
6 Velferdsteknologo	4	1								
(gevinstrealisering?)										
Sum	4	21,5	21,5	89,5	60	0	0	0	0	0

Det foreligger ingen konkrete utredninger på hvordan antall sykehjemsplasser skal økes eller hvordan samlokalisering av omsorgsboliger skal gjennomføres. Kravene til funksjonalitet i omsorgsboliger er også endret. Når og hvordan antall sykehjemsplasser skal økes er en usikkerhetsfaktor som er av betydning for det fremtidige kostnadsbilde.

Det er idag tilgjengelig 43 sykehjemsplasser til ordinær drift. Det vedtatt en utvidelse med 40 sykehjemsplasser i 2026. Omfanget av sykehjemsplasser må vurderes nøye utfra et økonomisk perspektiv, da sykehjemsplasser er på toppen av omsorgstrappen og det mest kostbare omsorgstilbudet.

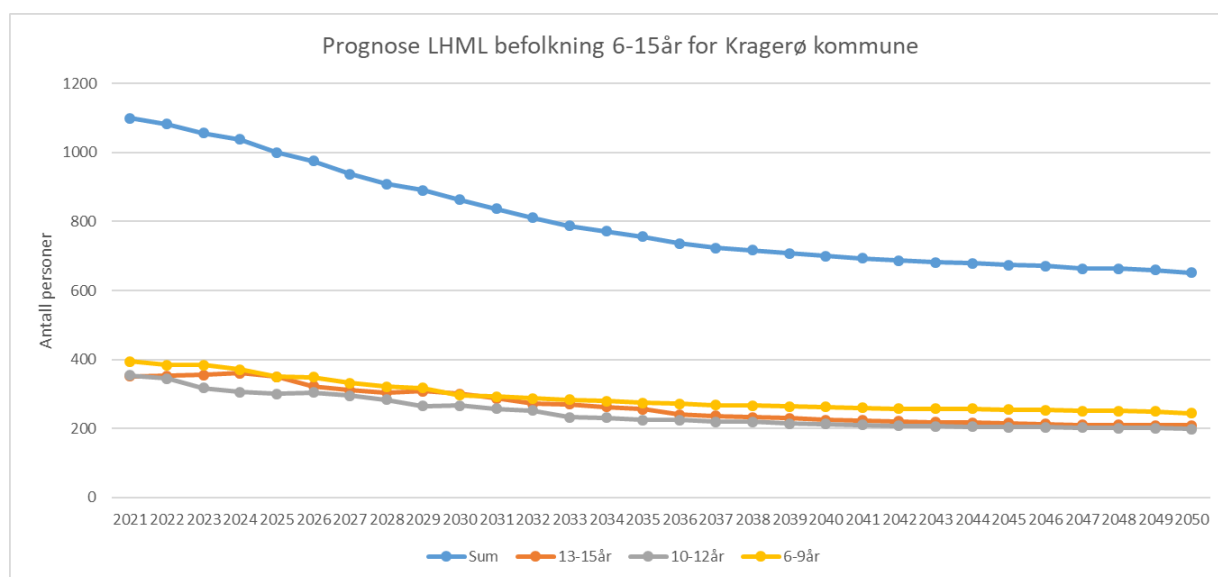
Vurderer en at dagens dekningsgrad er retningsgivende for behovet sykehjemsplasser kan dette tilpasses på flere måter, jfr figur over. **Alternativ 1** er i tråd med delplan 1 ved at antall plasser øker med 40 fra 2027. Ulempen med denne løsning er at en vil få så store pukkelkostnader når nytt sykehjem er satt i drift ved at en får en stor overkapasitet fra 2027. Det vil være en overkapasitet i flere år. **Alternativ 2** øker kapasiteten gradvis i forhold til +/- 1% i dekningsgrad fra 2020 nivået på 7,2%, og en kan dermed unngå store pukkelkostnader. I alternativ 2 økes antall sykehjemsplasser med 15 allerede i 2025, ytterligere med 15 plasser i 2029 og 15 plasser til i 2034. Gradvis økning av kapasitet kan også begrense utviklingen av kommunenes gjeldsnivå.

Vedlegg 3 – Demografiutfordringer grunnskole

Befolkningsutvikling

Endret befolkningssammensetning vil påvirke hvilke tjenester Kragerø kommune må tilby. Det er aldersgruppene 0-5 år, 6-15 år og over 67 år som i størst grad påvirker omfanget av de kommunale tjenestene.

Befolkningsprognosen LHML (Lav fruktbarhet, Høy aldring, Middels flytting, Lav innvandring) er en realistisk befolkningsprognose for Kragerø kommune. Den viser en svak negativ befolkningsutvikling. Den svake nedgangen skyldes i stor grad liten forventet innvandring, middels flytting og negativt fødselsoverskudd. Det er forventet en befolkningsnedgang i yngre aldersgrupper, mens det blir en økning i eldre aldersgrupper.

	Antall elever					Prosentvis endring i forhold til 2021				
	2001	2011	2021	2031	2041	2001	2011	2021	2031	2041
Sum	1344	1239	1100	837	694	22 %	13 %	0	-24 %	-37 %
13-15år	393	421	352	287	224	12 %	20 %	0	-18 %	-36 %
10-12år	417	369	354	257	210	18 %	4 %	0	-27 %	-41 %
6-9år	534	449	394	293	260	36 %	14 %	0	-26 %	-34 %

Siden 2001 til 2021 er elevgrunnlaget blitt redusert med 244 elever. Dette er en betydelig reduksjon. Uten denne reduksjonen skulle dagens elevtall vært 22% høyere. I den neste 20 års perioden fra 2021 viser prognosen LHML en ytterligere reduksjon på 37% og en reduksjon på 18% de neste 10 årene. Fra 2001 til 2040 er da elevgrunnlaget endret fra 1344 til 694 elever. Dette er en betydelig reduksjon. Endringen påvirker inntektsgrunnlaget i stor grad og må få konsekvenser for hvordan tjenestetilbudet innen grunnskolen blir tilpasset over tid. Manglende reduksjoner/tilpasninger medfører at grunnskoleområde må få ressurser fra andre tjenesteområder for å opprettholde et driftsnivået som ikke er tilpasset elevtallsutviklingen.

Kapasitet

	Kapazität	Prognose antall elever				Ledig kapasitet			
		2021	2026	2031	2041	2021	2026	2031	2041
Kragerø skole	580	552	490	421	348	-28	-90	-159	-232
Helle barneskole	280	187	163	137	117	-93	-117	-143	-163
Sannidal barneskole	190	151	132	111	96	-39	-58	-79	-94
Sannidal ungdomskole	200	159	146	130	101	-41	-54	-70	-99
Levangsheia skole	50	22	19	16	14	-28	-31	-34	-36
Sum	1300	1071	950	815	676	-229	-350	-485	-624
Endring/ledig kapasitet		0	-11 %	-24 %	-37 %	18 %	27 %	37 %	48 %
<i>*Basert på prognose LHML og en lineær fremskrivning</i>									

Kragerø kommune har et skoletilbud med høy kapasitet tilpasset et historisk elevgrunnlag. Dagens tilgang på antall kvadratmeter viser en overkapasitet på 229 elever. Om 10 år viser prognosen en doblet overkapasitet på 485 elever. Prognosetall er åpenbart usikre, men utviklingen er ikke usikker sett i forhold til den historiske utvikling de siste 20 år. Det er sannsynlig at sentrumsskolen alltid vil bestå, og om 20 år vil det store flertallet av alle grunnskoleelevene i Kragerø kunne få plass på denne skolen ihht denne prognosen.

Ansatte og ressursberegninger

	Ansatte (årsverk) pr oktober 2020 *					Antall elever pr årverk		
	Ledelse	Lærere	Fagarb.	Andre	Totalt	Lærere	Fagarb.	Totalt
Kragerø skole	3,7	51,1	15,0	2,5	72,3	9,7	33,1	6,9
Helle barneskole	2,8	23,6	7,3	1,1	34,9	9,2	29,5	6,2
Sannidal barnskole	2,0	11,9	6,2	0,8	20,9	12,7	24,1	7,2
Sannidal ungdomskole	2,0	16,0	4,2	0,8	23,0	9,3	35,2	6,5
Levangsheia skole	0,7	5,7	0,3	0,0	6,7	5,8	95,4	4,9
Sum	11,3	108,2	33,2	5,2	157,9	9,7	31,5	6,6
*Kilde er stillingskoder i HRM systemet. Omfatter fast tilsatte og vikarer for fast tilsatte								

Lærerdekningen i Kragerøskolen er god. Videre medfører mange mindre skoler at omfanget av fagarbeidere blir høyere enn ved færre/større skoler.

Kostra analyse 2019

Område grunnskole omfatter funksjon 202 (grunnskole), 213 (voksenopplæring), 215 (skolefritidstilbud), 222 (skolelokaler), 223 (skoleskyss). Det er beregnet et teoretisk handlingsrom på 18,7 mill. kroner i forhold til Kostragruppe 11 i 2019. I forhold til sammenligningskommuner er det

entydig at alle sammenligningskommunene har en mer effektiv drift av grunnskole enn Kragerø.

**Netto driftsutgifter
til grunnskolesektor (202,
215, 222, 223),
per innbygger 6-15
år**

Kragerø	135 564,1
Bamble	121 034,1
Risør	130 871,1
Farsund	113 576,9
Røros	122 516,3
Porsgrunn	114 539,6
Kostragruppe 11	125 248,7

****) Graf er justert med utgiftsbehov*

Indikatoren viser netto driftsutgifter til grunnskolesektoren for alle funksjoner per innbygger 6- 15 år, etter at tilskudd fra staten og eventuelle andre direkte inntekter er trukket fra. Samlet alle funksjoner grunnskole viser at Kragerø kommune har de høyeste kostnadene.

	Gjennomsnittlig gruppestørrelse, 1.-10.årstrinn	Gjennomsnittlig gruppestørrelse, 1.-4.årstrinn
Kragerø	11,4	10,2
Bamble	13,9	13,5
Risør	11,5	9,7
Farsund	13,2	13,0
Røros	12,9	11,2
Porsgrunn	14,2	13,0
Kostragruppe 11	11,9	11,1

Diagrammet viser primærindikator for gruppestørrelse 1-10 trinn og sekundærindikatoren viser gruppestørrelse 1-4 trinn. Indikatorene for undervisningsgruppestørrelse er basert på forholdet mellom elevtimer og lærertimer. Dette er også kalt gruppestørrelse 1. Færre elever pr lærer tilsvarer høyere lønnskostnader enn de kommunene som har flere elever pr lærer. Dette henger også sammen med skolestørrelse og få elever pr klasser. Kragerø kommune har flest elever pr lærer sammenlignet med de sammenlignbare kommunene og kommunegruppe 11. Dette forklarer langt på vei de høye kostnadene til grunnskole i Kragerø kommune.

Demografikostnader

Demografikost (LHML)	2022	2026	2031
Grunnskole (6-15 år)	-3,0	-20,9	-44,4
Beregnet antall årsverk	-5,1	-34,9	-74,1

Demografi kostnader er en beregnet kostnadsutvikling. Dette er tall beregnet i 2020. Den er beregnet på grunnlag av forventet befolkningssammensetning og det gjeldende gjennomsnittlige kostnadsnivå. Dette gjenspeiler seg også i forventede inntekter som tilpasses befolkningssammensetningen gjennom utgiftsutjevningen av rammeoverføringen fra staten.

Allerede i 2022 forventes et lavere kostnadsnivå for oppvekst og i løpet av 10 år forventes et kostnadsnivå som er 44,4 mill. kroner lavere enn i dag. Inntektene reduseres tilsvarende. Dette tilsvarer en reduksjon på over 70 årsverk når driften tilpasses inntektene.

Perspektiver skoletilbud

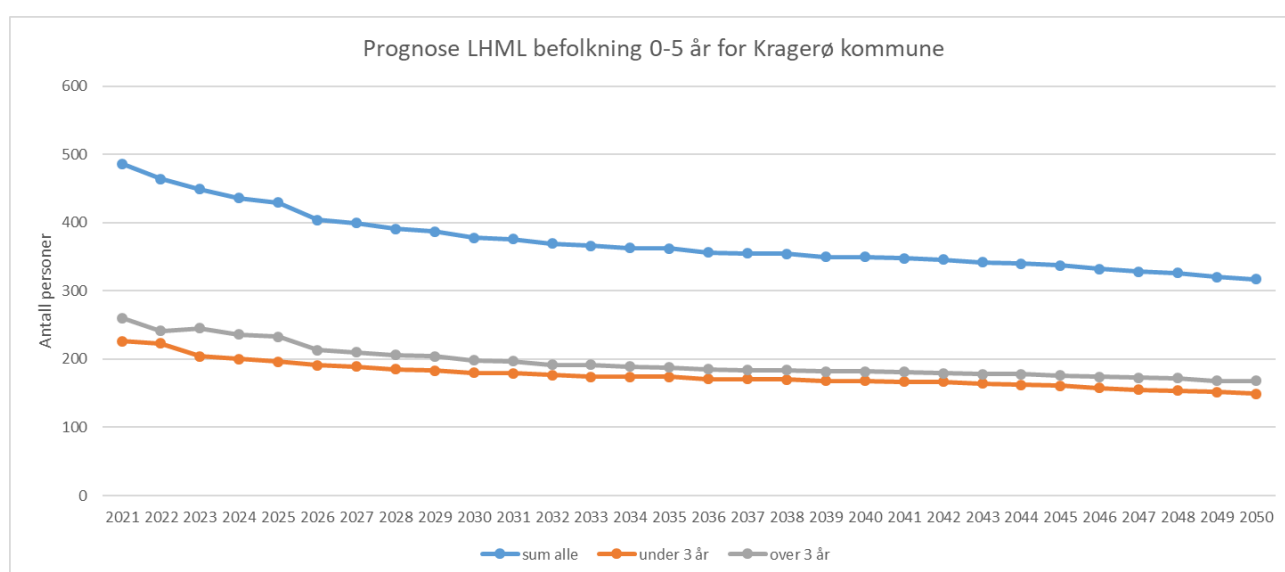
Høyt kostnadsnivå, ledig kapasitet og synkende elevtallsprognoser viser at behovet for omstilling er nødvendig i forhold til de økonomiske rammene. I lyset av den demografiske utviklingen og konsekvenser for utgiftsutjevningen bør driftsnivå på grunnskole tilpasses, slik at grunnskole ikke tar midler som må benyttes til utvikling av tjenestetilbudet innen helse og omsorg.

Vedlegg 4 – Demografiutfordringer barnehager

Befolkningsutvikling

Endret befolkningssammensetning vil påvirke hvilke tjenester Kragerø kommune må tilby. Det er aldersgruppene 0-5 år, 6-15 år og over 67 år som i størst grad påvirker omfanget av de kommunale tjenestene.

Befolkningsprognosen LHML (Lav fruktbarhet, Høy aldring, Middels flytting, Lav innvandring) er en realistisk befolkningsprognose for Kragerø kommune. Den viser en svak negativ befolkningsutvikling. Den svake nedgangen skyldes i stor grad liten forventet innvandring, middels flytting og negativt fødselsoverskudd. Det er forventet en befolkningsnedgang i yngre aldersgrupper, mens det blir en økning i eldre aldersgrupper.

	Antall barn					Prosentvis endring i forhold til 2021				
	2001	2011	2021	2031	2041	2001	2011	2021	2031	2041
Sum	729	638	486	376	348	50 %	31 %	0	-23 %	-28 %
Endring i forhold til 2021	243	152	0	-110	-138					

Siden 2001 til 2021 er antall barn under 5 år blitt redusert med 243 barn. Dette er en betydelig reduksjon. Uten denne reduksjonen skulle dagens barnetall vært 50% høyere. I den neste 20 års perioden viser prognosen LHML en ytterligere reduksjon på 28% og en reduksjon på 23% de neste 10 årene. Endringen påvirker inntektsgrunnlaget i stor grad og må få konsekvenser for hvordan tjenestetilbudet innen barnehageområde blir tilpasset over tid. Manglende reduksjoner/tilpasninger medfører at barnehageområde må få ressurser fra andre tjenesteområder for å opprettholde et driftsnivået som ikke er tilpasset barnetallsutviklingen.

Kapasitet

Dagens kapasitetsutnyttelse i forhold til kvadratmeternormen viser en overkapasitet. De oppgitte kvadratmetermålene i barnehagenes godkjente årsmeldinger må kvalitetssikres når dette skal

vrderes nærmere. Det kunne vært plass til enten 109 barn under 3 år eller 148 barn over tre år, eller en kombinasjon av dette. Dette tilsvarer en overkapasitet pr i dag på 1-2 barnehager.

	Barn i barnehager pr 1.9.2020			Kapasitet Kvadratmeter*			Overkapasitet**	
	Alle	Under 3år	Over 3år	Godkjent	Brukt	Rest	under 3 år	over 3 år
Hellekirken barnehage	44	9	35	276	211,5	64,5	10	14
Kalstad barnehage	27	9	18	205	135,0	70	11	15
Levangsheia barnehage	10	2	8	178	48,0	130	21	28
Rømerverven barnehage	38	15	23	250	193,5	56,5	9	12
Sannidal barnehage	67	24	43	354	337,5	16,5	2	3
Siritun barnehage	46	13	33	325	226,5	98,5	16	21
Trekanten barnehage	40	13	27	285	199,5	85,5	14	19
Årø barnehage	54	18	36	298	270,0	27,6	4	6
Totalt kommunale barnehager	326	103	223	2171	1621,5	549,1	87	118
Frydensborg Gård barnehage	35	13	22	278	177,0	101	16	22
Solsikke barnehage	24	9	15	159	121,5	37,5	6	8
Totalt antall kommunen	385	125	260	2607,6	1920,0	687,6	109	148

*Normen er 6 kvm til barn under 3 år og 4,5 kvm til barn over 3 år

** Bruk av rest kvadratmeter enten til barn over 3 år eller til barn under 3år (2-1år)

Prognosene tilsier en nedgangen i barnetall frem mot 2040. Det vil øke overkapasiteten ytterligere. Dette forsterker behovet for å tilpasse antall barnehager, slik at driftsutgiftene tilpasses inntektene.

	Antall barn*			Areal bruk			Overkapasitet**	
	Alle	Under 3år	Over 3år	Godkjent	Brukt	Rest	under 3 år	over 3 år
Barn i barnehager 2031	376	122	197	2607,6	1618,5	989,1	165	220
Barn i barnehager 2041	348	114	181	2607,6	1498,5	1109,1	185	246

* Under 3 år omfatter barn 1 og 2 år (ikke 0 år)

** Bruk av rest kvadratmeter enten til barn over 3 år eller til barn under 3år (2-1år)

Ansatte og ressursberegninger

	Årsmelding 2020		HRM*	
	Grunnbem.	Ped.bem.	Ped.bem	Ledelse
Hellekirken barnehage	9,2	10,1	10,3	1,0
Kalstad barnehage	6	6,6	4,6	1,0
Levangsheia barnehage	2	2,2	2,8	0,15
Rømerverven barnehage	9	9,8	9,2	0,85
Sannidal barnehage	15,4	16,8	16,0	1,0
Siritun barnehage	10,75	12,25	11,4	1,0
Trekanten barnehage	9,2	10	10,2	1,0
Årø barnehage	11,76	13,26	12,8	1,0
Totalt kommunale barnehager	73,31	81,01	77,2	7,0
Felles pedagogisk resurs (2110)	0	8,6	8,6	
Sum	73,31	89,61	85,8	
Bemanningsfaktor	5,85	4,79	5,00	
Avvik faktor	0,15	1,21	1,00	
Avvik årsverk	1,81	18,11	14,26	

* Ansattetall fra personalsystemet HRM pr desember 2020

Antall barne-ekvivalenter (under 3 år telles dobbelt) skal være 6. Under 6 gir en høyere bemanning enn loven krever. Ifølge årsmeldingene til barnehagene er bemanningsfaktoren 5,85, slik at det er 1,81 årsverk for mye ihht dette kravet. En legger merke til at alle barnehager har ekstra ressurs for tilrettelegging, samt at det er en fellesressurs for tilrettelegging. Det er dermed total 16,3 årsverk til tilrettelegging, herav 8,6 i en felles ressursbank. Er det mye? Dette bør vurderes nærmere.

Vurderes all pedagogisk bemanning opp mot bemanningsfaktoren på 6 er det 14,26 årsverk for mye innen barnehage i dag.

Kostraanalysen 2019

I forhold til kommunegruppe 11 er det teoretiske handlingsrommet for Kragerø kommune barnehage området begrenset. Det er liten forskjell på driftsnivået mellom sammenligningskommunene. Bemanningen etter bemanningsnormen er avgjørende for kostnadsnivået, forutsatt at en ikke har andre ressurser knyttet til disse funksjonen.

	Netto driftsutgifter per innbygger 1-5 år i kroner, barnehager
Kragerø	182 540,6
Bamble	173 886,5
Risør	187 189,3
Farsund	164 986,6
Røros	168 681,1
Porsgrunn	160 909,4
Kostragruppe 11	173 864,2

*) Tallene er inflasjonsjustert med endelig deflator (TBU).

**) Graf er justert med utgiftsbehov

Indikatoren omfatter netto driftsutgifter til funksjon 201, 211 og 221 per innbygger 1-5 år i kroner. Ifølge disse tallene har Kragerø kommune de nest høyeste driftsutgiftene. Det kan indikere et effektiviseringspotensialet tiltross for et beregnet handlingsrom som ikke viser det store potensialet i den retningen. Dette bør analyseres nærmere.

Demografikostnader

Demografikost	2022	2026	2031
Barn 0-5år	-2,3	-14,4	-19,6
Beregnet antall årsverk	-3,8	-24,0	-32,7

Demografikostnader er en beregnet kostnadsutvikling. Den er beregnet på grunnlag av forventet befolkningssammensetning og dagens gjennomsnittlige kostnadsnivå. Dette gjenspeiler seg også i forventede inntekter som tilpasses befolkningssammensetningen gjennom utgiftskorreksjon av rammeoverføringen fra staten.

Allerede i 2022 forventes et lavere kostnadsnivå for barn 0-5år på 2,3 mill. kroner. I løpet av 10 år forventes et kostnadsnivå som er 19,6 mill. kroner lavere enn i dag. Inntektene reduseres tilsvarende. Dette tilsvarer over 30 årsverk som Kragerø kommune ikke har råd til å beholde.

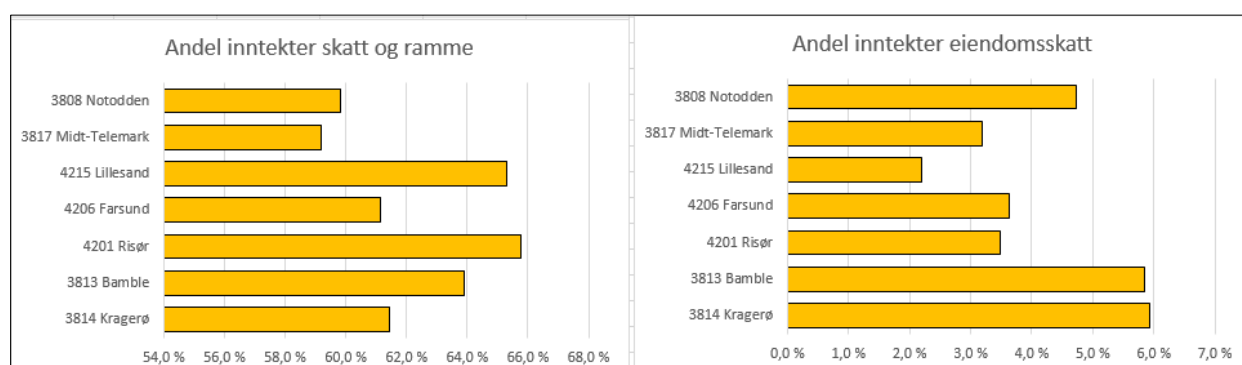
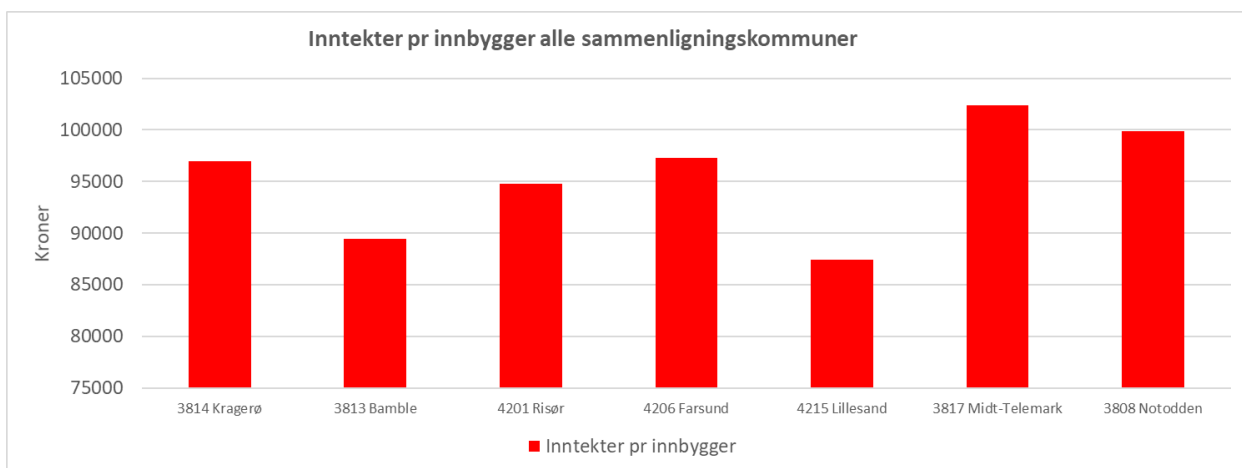
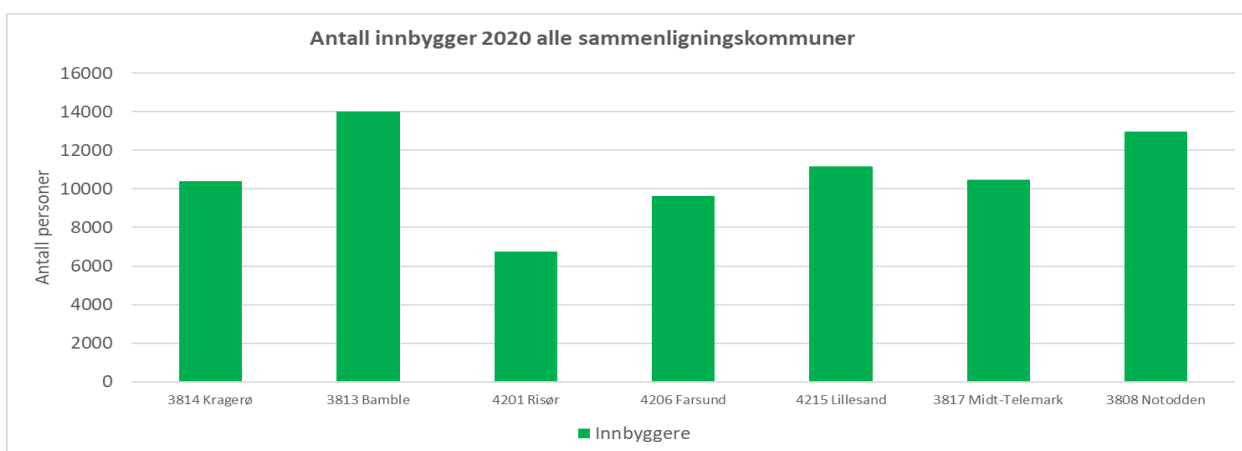
Perspektiver barnehagetilbud

Sett i forhold til samlet barnetall og kapasiteten i alle barnehagene er kapasiteten pr i dag for høy. Optimalisering på bemanningsnormen og byggets utforming vil sannsynligvis gi et noe lavere tall. Dette må analyseres nærmere, samt at opplyste kvadratmeter må kvalitetssikres. Det må vurderes om 1 til 2 barnehager kan legges ned og personalet overføres til andre barnehager. Mindre bygningsmasse gir også færre driftsutgifter. I et 10 års perspektiv reduseres barnetallet ytterligere, slik at både antall barnehager og antall årsverk må reduseres i den perioden.

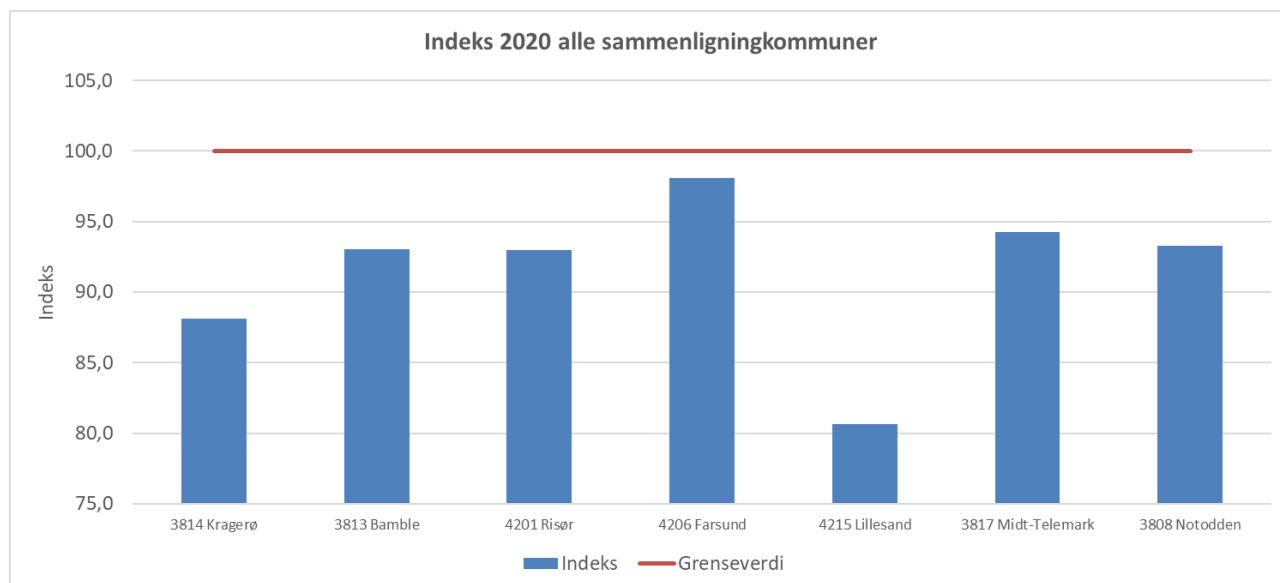
Vedlegg 5 – Sammenligning handlingsregler med andre kommuner

Av sammenligningskommuner benyttes tidligere sammenlikningskommuner Bamble, Risør og Farsund (KOSTRA analysen 2019). Etter ny kostragrupping fra 2020 er det også valgt å sammenligne med Notodden, Midt-Telemark og Lillesand. Sammenligningen mot andre sammenlignbare kommuner utføres ved å vurdere indeks og handlingsregler hvor grunndata hentes fra KOSTRA 2020. Sammenligningen vises gjennom grafiske fremstillinger som kommenteres i begrenset grad. Tallene er ikke analysert med tanke på hvorfor det er ulikheter, men dette kan gjøres for å avdekke om det er noe en kan lære av sammenligningskommunene.

Bakgrunnsbilde

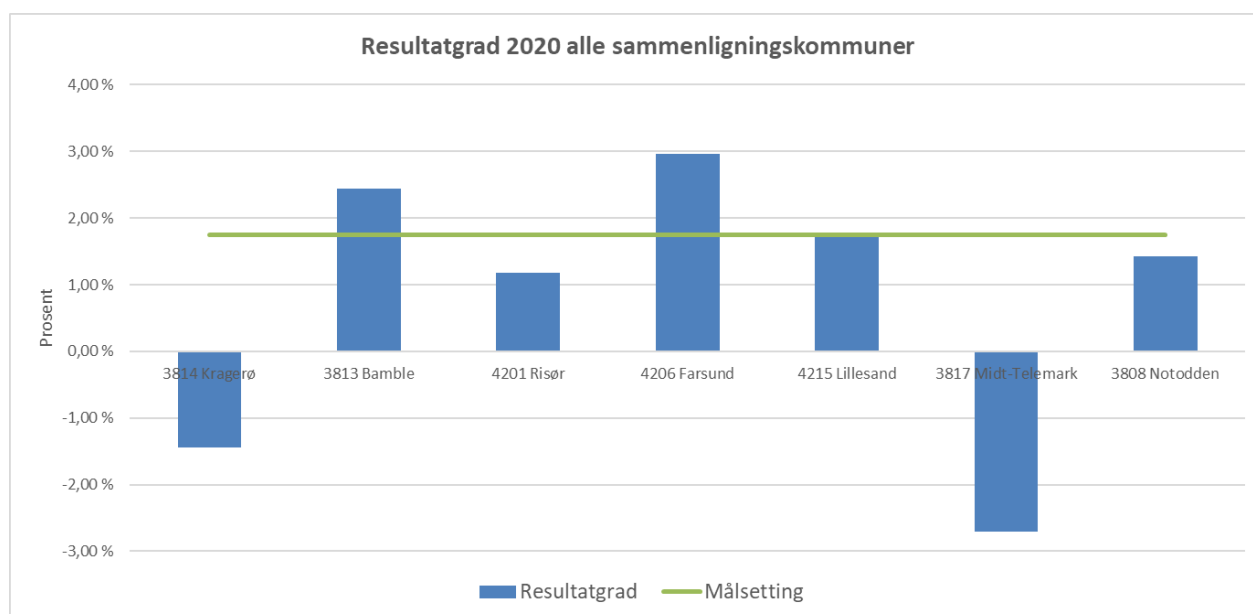

Indeks

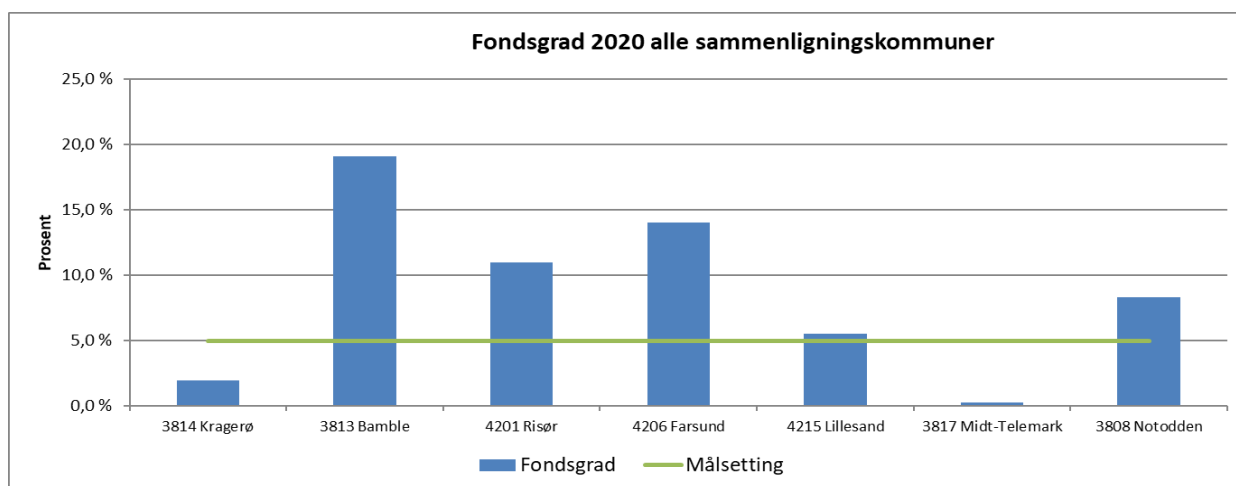
Det er ingen av kommunene som har en bærekraftig kommuneøkonomi etter denne beregningsmetoden. Lillesand er dårligere enn Kragerø, men alle de andre kommunene er bedre enn Kragerø. Alle kommunene har et høyt gjeldsnivå, spesielt Lillesand. Derimot er det flere av kommunene som har et positivt resultat.

Resultatgrad

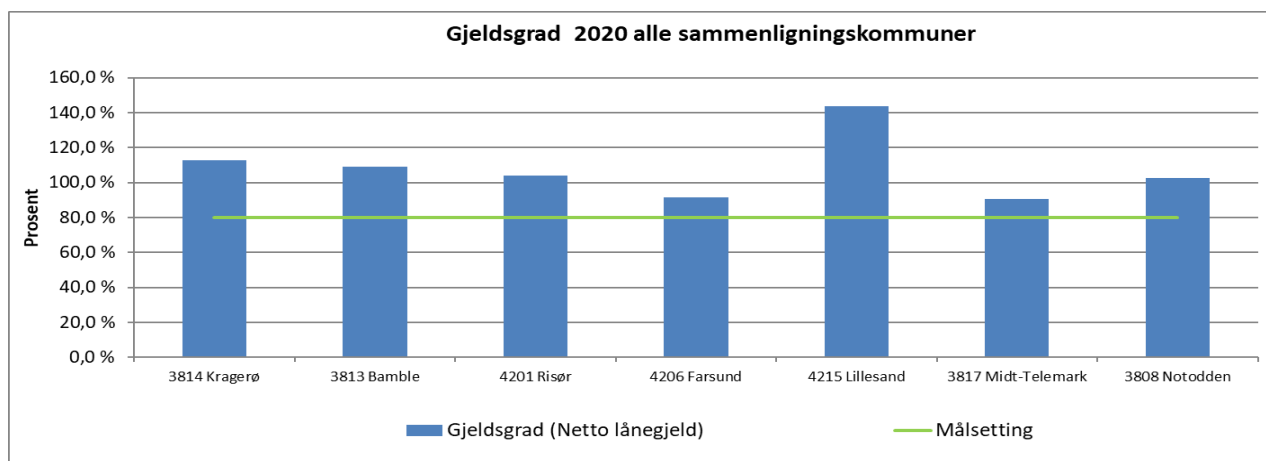

Resultatgraden er den viktigste indikatoren for økonomisk drift. Det er bare Kragerø og Lillesand som har et merforbruk i 2020. Lillesand har de laveste inntektene pr innbygger, mens Kragerø har høyere inntekter enn flere av sammenligningskommunene.

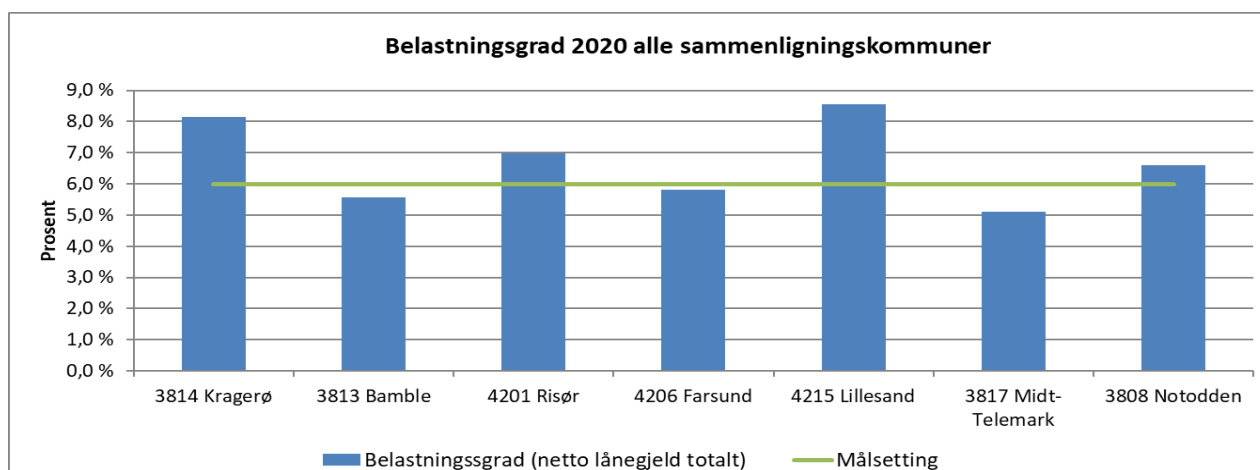
Fondsgrad

Gjeldsgrad totalt

Belastningsgrad totalt

Belastningsgraden er en konsekvens av gjeldsgraden. Med ett unntak er dette i samsvar. Det en legger merke til er at belastningsgraden til Bamble kommune er lavere enn Kragerø, selv om gjeldsgraden ikke er så ulik mellom kommunene. Om dette skyldes føringer i KOSTRA eller andre forhold er uklart. Årsaken til det bør analyseres nærmere.

Vedlegg 6 – Hva er ROBEK?

ROBEK-lista er et register over kommuner som er i økonomisk ubalanse. Kommunene som er registrert i ROBEK-lista er med hjemmel i kommuneloven § 28-1 første ledd. En kommune som er registrert i ROBEK vil først bli meldt ut av registeret når det følger av kommuneloven § 28-5.

Dette er konsekvensene for en kommune å være på ROBEK lista:

1. Kommuner som er i ROBEK skal fastsette en tiltaksplan som sikrer at økonomien bringes i balanse.
2. Statsforvalter skal kontrollere lovligheten av årsbudsjettet til en kommune eller fylkeskommune som er i ROBEK. Dersom årsbudsjettet ikke oppfyller kommunelovens krav til årsbudsjettet og oppheves av departementet, må kommunen utarbeide et nytt årsbudsjett.
3. Statsforvalter skal godkjenne vedtak om å ta opp lån og vedtak om å inngå leie av varige driftsmidler hvor leieavtalen kan medføre utgifter utover de fire neste budsjettårene ("langsiktige leieavtaler"). Slike vedtak er ikke gyldig før de er godkjent av statsforvalter, og uten godkjenning har ikke kommunen rettslig grunnlag for å inngå en låneavtale eller en langsiktig leieavtale.
4. Statsforvalter godkjenner vedtak om å ta opp lån ved å fastsette en øvre ramme for låneopptak for budsjettåret. Statsforvalter kan fastsette vilkår for bruken av lånerammen hvis det er nødvendig av hensyn til kommunens økonomi.
5. Kommunene som oppfyller vilkårene for å bli registrert i ROBEK, skal før de inngår avtaler, orientere avtaleparten om at vedtak om lån og langsiktige leieavtaler krever godkjenning.
6. En avtale om lån er ikke gyldig hvis långiveren forsto eller burde ha forstått at låneopptaket går ut over den godkjente lånerammen eller er i strid med eventuelle vilkår for bruk av lånerammen.
7. Opplysningene i ROBEK-registeret anses for å være kjent for kommunens långivere/medkontrahenter. Disse kan legge til grunn at registeret har positiv og negativ troverdighet. Det vil si at kommunens avtaleparter kan legge til grunn at kommuner som er registrert i registeret, er underlagt godkjenning når det gjelder låneopptak og inngåelse av langsiktige leieavtaler.

Flere detaljer om ROBEK finnes her: <https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/kommuneokonomi/robek-2/kommuner-som-er-oppfort-i-registeret/id415422/>

Vedlegg 7 - Begrepsforklaringer

Bærekraftig kommuneøkonomi

En bærekraftig økonomisk utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få tilfredsstille sine behov. En bærekraftig økonomisk utvikling omtales også som det finansielle ansvarsprinsipp, slik at kostnadene ved å produsere tjenester dekkes av dem som har nytte av tjenestene.

Handlingsregler

Et sett med sentrale styringsregler for å beskrive den økonomiske situasjonen til kommunen. Det er prosentvise beregninger i forhold til brutto driftsinntekter.

Resultatgrad (handlingsregel)

Resultatgrad er netto driftsresultat i forhold til brutto driftsinntekter. Ifølge Teknisk beregningsutvalg (TBU) er resultatgraden det viktigste nøkkeltallet for regnskapsresultatet i en kommune. Riktig nivå på resultatgrad vil sikre en bærekraftig kommuneøkonomi over tid.

Fondsgrad(handlingsregel)

Fondsgrad er disposisjonsfond i forhold til brutto driftsinntekter. Fondsgraden omfatter ikke bundne fondsmidler og ubundne investeringsfond. Det finnes ingen klar norm for disposisjonsfondets størrelse, men nivå blir basert på anbefalinger og kommunens behov for reservemidler/egenkapital. Samlet disposisjonsfond vil variere over tid i tråd med de økonomiske resultatene

Gjeldsgrad (handlingsregel)

Gjeldsgrad er netto lånegjeld i forhold til brutto driftsinntekter. Riktig gjeldsgrad må derfor vurderes i forhold til kommunens betalingsevne og risikoprofil, samt eksterne anbefalinger. Gjeldsgrad kan også splittes i forhold til totalt og ordinær drift eks selvkost når gjeldskonsekvenser selvkost kan spesifiseres.

Belastningsgrad (handlingsregel)

Belastningsgrad omfatter alle driftsutgiftene til renter og avdrag i forhold til brutto driftsinntekter. Avdrag og rentebelastning er en konsekvens av netto lånegjeld, slik at belastningsgrad og gjeldsgrad henger sammen. Belastningsgrad påvirkes også av rentenivå og avdragstid. Belastningsgrad kan også splittes i forhold til totalt og ordinær drift eks selvkost.

Indeks

Indeksen er summen av et vektet resultat av alle handlingsreglene. Drift (resultat og gjeldsbelastning) vektet 60% og balansen (gjeld og disposisjonsfond) vektet 40%. En indeks større enn 100 viser at kommuneøkonomien er bærekraftig. Det er ikke en felles kommunal indeks for bærekraftig kommuneøkonomi.

Avsetninger

Avsetninger er midler kommunen har satt av til en spesifikk framtidig utgift eller til et fond.

Brutto driftsinntekter

Brutto driftsinntekter er summen av skatteinntekter, rammetilskudd, øremerkede tilskudd og gebyrer/salgs- og leieinntekter.

Disposisjonsfond

Disposisjonsfond er oppsparte midler som fritt kan benyttes til finansiering av drift og investeringer. Disposisjonsfondet sier noe om hvor stor økonomisk buffer kommunene har for sin løpende drift.

Gjeldsbelastning

Gjeldsbelastning er de forpliktelsene kommunen har i form av lån med rente- og avdragsutgifter som vil påvirke kommunens framtidige økonomiske handlingsrom.

Netto driftsresultat

Netto driftsresultat viser over- eller underskudd for året, dvs. driftsutgifter minus driftsinntekter, etter at renter og avdrag er betalt. Netto driftsresultat er et uttrykk for hva kommunen har til disposisjon til avsetninger og investeringer.

Netto lånegjeld

Netto lånegjeld er langsiktig gjeld (eksklusiv pensjonsforpliktelser) fratrasket totale utlån (formidlingslån fra husbanken og utlån av egne midler) og ubrukte lånemidler.

Premieavvik

Premieavvik er differansen mellom betalt pensjonspremie og beregnet netto pensjonskostnad. Premieavviket betegner avviket mellom det kommunen faktisk betaler til pensjonsselskapet i premie, og det som utgiftsføres i driftsregnskapet.

Pukkelkostnader

Et for høyt kostnadsnivå som en følge av manglende økonomisk omstilling. Manglende omstilling kan skyldes to forhold: Som en følge av uventede endringer som medfører at aktiviteten ikke kan tilpasses tilsvarende. Eller manglende beslutninger om tilpasning, slik at kostnadsnivået er høyere enn det den burde være.

Minimumsavdrag

Kommuner kan betale et såkalt minimumsavdrag på den totale lånegjelden. Det innebærer at nedbetalingen av netto lånegjeld skal stå i forhold til verditapet av anleggsmidler. Reglene for minimumsavdrag ble endret i ny kommunelov og gjelder fra 2020. Det er forholdet mellom totale restverdi på anleggsmidler og samlet netto lånegjeld inngangen året som avgjør omfanget av minimumsavdrag, slik at:

$$(\text{netto lånegjeld/restverdi anleggsmidler}) * \text{avskrivninger} = \text{minimumsavdrag}$$

ROBEK

ROBEK-lista er et statlig register over kommuner som er i økonomisk ubalanse. Kommunene som er registrert på ROBEK-lista er med hjemmel i kommuneloven § 28-1 første ledd. Kommuner på ROBEK-lista følges opp av statsforvalter på flere områder. Det er flere konsekvenser for en kommune å være på ROBEK-lista, bl.a skal Statsforvalter kontrollere lovligheten av årsbudsjettet til en ROBEK-kommune og dersom årsbudsjettet ikke oppfyller kommunelovens krav til årsbudsjettet må kommunen utarbeide et nytt årsbudsjett.